

Oponentní posudek doc. PhDr. Naděžda Pelcové, CSc. na habilitační práci Branislava Malíka: *Mediomorfóza světa. Filozofické, antropologické, sociálně a politické aspekty současných médií*. Bratislava: IRIS 2008.

Za nejpodstatnější rys předloženné práce považuji „odvahu“ autora, s jakou se pouští do humanitně-vědního zkoumání povahy médií, (s výslovným odkazem a nepochybnou inspirací Heideggerovým pojetím techniky jako Gestellu), s cílem odhalit bytnost médií, jež dnes prostoupila jak nejobecnější tak i nejintimnější oblasti lidského života (autor hovoří o nově vzniklé „mediální skutečnosti“, nezávislé na světě fenoménů, o skutečnosti nového typu, mimo tradiční duality skutečnost a zdání, bytí a jsoucí). V současnosti již nejde o to určit, jaký pozitivní a jaký negativní vliv mají média na náš život, jde o to poznat a porozumět tomu, jak jsme k nim jako lidé (jak by řekl opět Heidegger) „bytnostně připoutáni“. Tuto dimenzi médií sleduje autor pozoruhodným způsobem v několika kontextech, v nichž uskutečnění znamená zároveň dovršení možností a tím i vlastní zrušení: smrt filmu, konec hry, ztráta dramatickosti, přechod od mýtu ke story, ztráta skutečnosti a nakonec smrt člověka.

K charakteristice vlastního textu:

Povaha textu je nesmírně zvláštní, zhuštěná, možno říci předdimenzovaná odkazy i sdělovanými myšlenkami. Autor se pohybuje na pomezí mezi teoretickou studií s pečlivým dokladováním zdrojů, obsáhlejších citací a originálních parafrází a filosofickou esejí plnou odvážných a provokujícím způsobem formulovaných asertorických soudů (např. str. 29: Technologicky nejvíce infiltrované společnosti jsou ty nejnehybnější....“). V textu se setkáme s obrovským množstvím poukazů a odkazů na prameny filosofické, kulturně antropologické, sociologické, z teorie médií, kunsthistorické, estetické, ale také populárně vědní, z krásné literatury, básně, autobiografické texty umělců, tvůrců a autorů z nejrůznějších oborů.

Text má spíše tedy charakter případové studie, která se pohybuje jako napříč vědami. Autor se soustřeďuje tematicky na problém médií a jejich vztahu k myšlení, řeči, vnímání, lidskému jednání, zkušenosti, lidské podmíněnosti atd.

Typické je, že v jazyce autora i při formulaci problémů společenskovedních často prosakuje přírodovědná terminologie („infiltrovaná společnost“), terminologie technická (mladí lidé jsou programováni, str. 81) a analogie vývoje společnosti s přírodními procesy (neolitická revoluce... se dá připodobnit události vzniku fotosyntézy apod., str. 79). V tomto smyslu bych text po formální i obsahové stránce označila za ryze postmoderní, nepíše se zde o postmoderně a postmoderním myšlení, ten text takový je, je postmoderní. Je jakoby mixem nejrůznějších diskurzů, což bylo zřejmě cílem autorovým.

K metodologickým východiskům: Autor opakovaně zdůrazňuje, že jeho pozice není kritická, odsuzující, odmítavá ve vztahu k novým skutečnostem, v žádném případě není mravokárcovská, výslovně ji označuje za „konstatující“ (Píše str. 81: „Uvedené tvrzení je třeba brát doslovně – nikoli jako hodnocení, ale jako konstatování stavu věcí.“). Kladu si otázku, zdali je to vůbec možné? Vždyť sama tato konstatování jsou významově zabarvená. Uvedu z knihy příklad ze školního prostředí: „Podobně, když se dnes konstatuje, že mladí lidé jsou povrchní, protože nečtou knihy a jejich učitelé se už při výkladu učiva nemohou odvolávat na žádné literární příběhy a postavy....Myslí se to doslovně: mladí lidé jsou povrchní, protože jsou k povrchnosti (nevědomě) naprogramováni.“ Pro vztah mezi učitelem a žákem je dnes typické napětí, jeho důvodem je to, že žáci, studenti jsou postmoderní (myslí fragmentárně, ahistoricky, žijí ludicky apod.), kdežto učitelé a vychovatelé jsou moderní (ještě pořád mají například systematické vzdělání, myslí (často nereflektovaně) v subjekt-

objektovém rozvrhu apod.). Což neznamená, že se nemohou sejít u společné věci, kdyby to totiž nebylo možné, nebyla by možná ani výchova a vzdělávání (jako setkávání a střetávání a to bez zpovrchnění, zplanění, banalizace nebo bagatelizace). Spousta dobrých učitelů a vychovatelů to prostě ještě umí a nerezignovali na výchovu. Kladu tedy otázku: je podle autora skutečně vláda médií tak fatální (je to ten vymáhající Gestell), že nahrazuje působení rodiny, primordiální zkušenosti člověka z přirozeného světa, výchovu a vzdělávání, život sám?

Text je nepochybně originálním přínosem k problematice, autor zde prokázal obsáhlé znalosti, jedinečným způsobem provázal a ukázal souvislosti, text je základem možných teoretických diskusí.

Práce splňuje podmínky kladené na práci habilitační, doporučuji ji k dalšímu řízení.

Navrhuji, aby autor v rámci rozpravy formuloval vlastní metodologickou pozici svého bádání, popřípadě aby se vyjádřil k možnostem, jež pro porozumění bytnosti médií skýtají různé alternativy filosofických východisek a humanitně vědních přístupů.

V Praze dne 3. 2. 2014

doc. PhDr. Naděžda Pelcová, CSc.